

Торонто: Сучасність, 1975. – 86 с. 22. Обертас О. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-ті – початок 1970-х років). – К.: Смолоскип, 2010. – 300 с. 23. Погром в Україні, 1972–1979. – Мюнхен: Сучасність, 1980. – 312 с. 24. Прокоп М. Анатомія українського руху опору // Сучасність. – 1974. – №7/8. – С. 139–150. 25. Русначенко А.М. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х років. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 1998. – 720 с. 26. Русначенко А.М. Розумом і серцем. Українська суспільно-політична думка 1940–1980-х років. – К.: Видавничий дім “КМ Akademia”, 1999. – 324 с. 27. Ставицький О. У чорному 72-му. – К., 1992. – №1. – С. 90–113. 28. Стасюк І.М. “Самвидав” в українському національному русі 1960–1970-х років // Вісник НУ “Львівська політехніка”. – № 408: Держава та армія. – 2000. – С.122 – 126. 29. Симоненко В. Берег чекань. – 2-ге доп. вид. – Б.м.: Сучасність, 1973. – 310 с. 30. Стус В. Феномен доби (сходження на голгофу слави). – К.: “Знання”, 1993. – 96 с. 31. Уголовный кодекс Украинской ССР / Офиц. текст., утв. 28/XII 1960 г. – К.: Госполитиздат УССР, 1961. – 134 с. 32. Українська Гельсінкська група. 1978–1982: док. і матер. – Торонто–Балтимор: укр. вид-во “Смолоскип” ім. В. Стуса, 1983. – 998 с. 33. Українська поезія на зубах кровожерного “літературознавства” // Визвольний шлях. – 1988. – №9. – С.1088–1097. 34. Український вісник. – 1970–1988. – №1–10. – Париж–Балтимор–Торонто: Перша укр. друкарня у Франції; укр. видавництво “Смолоскип” ім. В. Симоненка, 1970–1988. 35. ЦДАГОУ.

УДК: 335.48: 37 (477) “1992/2011”

Я.Я. Романовський

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

РОЛЬ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ЗАХОДІВ, ЯКІ ПРОВОДИЛИСЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ (1992–2011 рр.): ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

© Романовський Я.Я., 2013

Досліджується роль військової культури у євроінтеграційних процесах в умовах реалізації державою європейського вибору.

The article examines the role of military culture in the process of European integration in terms of state’s implementation of the choice of European integration.

Україна, яка у 1991 р. обрала демократичний шлях розвитку, шукає своє місце у європейській та міжнародних системах безпеки. Вона наполегливо бажає наблизитися до європейських стандартів. Успіх на шляху просування України цим курсом та надання відносинам Україна – Європейський Союз (ЄС) якісно нового статусу залежатиме від:

- здійснення послідовного та виваженого реформування економічної і соціальної сфер;
- ефективності процесу наближення законодавства України до законодавства ЄС;
- реалізації положень Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС та його членами.

Проте не менш важливими напрямом євроінтеграції є сприяння розвитку культурного співробітництва. А. Могильний підкреслює, що культура здатна об’єднувати людей незалежно від відмінностей у їх світосприйнятті, політичних, ідеологічних чи соціокультурних орієнтаціях [1, с. 33–39].

Предметом нашого дослідницького інтересу є досі мало висвітлена тема, яка стосується участі військовослужбовців, а саме молоді в погонах у культурно-мистецьких заходах, що сприяли наближенню України до ЄС у 1992–2011 рр.

Саме молодь, продукуючи нову ціннісно-нормативну систему та маючи такий важливий соціальний ресурс, як вік, є майбутнім суспільства.

Здійснене науковцями до цього часу дослідження заходів, які були організовані та проведені військовослужбовцями Збройних сил України (ЗСУ) з метою сприяння процесу євроінтеграції, не можна вважати всебічним, повним і завершеним. Перелік імен авторів, які тією чи іншою мірою торкалися питання військової культури, не були численними серед тих, хто приділяв цьому увагу, потрібно назвати А. Папікяна, В. Темко.

Отже, метою цього наукового пошуку є вивчення існуючого досвіду проведення молодими військовиками ЗСУ культурно-мистецьких заходів та аналіз їх ролі і місця у сприянні розвитку культурного співробітництва з країнами ЄС.

Аналіз архівних матеріалів свідчить, що органи військового управління з моменту утворення ЗСУ розпочали діяльність щодо поширення культури власної країни за її межі. Так, уже у 1993 р. у Міністерстві оборони України (МОУ) була створена позаштатна робоча група, яка розробляла ескізи (макети) сувенірів, значків з відображенням державної символіки для рекламування та представництва культури України, через вручення пам'ятних сувенірів представникам іноземних делегацій [2, арк. 207–209].

Усвідомлюючи значну роль культурно-мистецьких заходів у співробітництві з іншими країнами ЄС в ЗСУ почалось формування мережі військових установ і підрозділів культури.

У вересні 1992 р. на основі військового оркестру штабу Київського військового округу (ВО) створили Зразково-показовий оркестр Збройних сил України, який став провідним творчим колективом України. В оркестрі було зібрано понад 100 молодих музикантів, об'єднаних у різножанрові групи: духовий оркестр, репертуар якого складався з творів українських та закордонних композиторів; естрадний оркестр (біг-бенд), який виконував джазові композиції та популярну естрадну музику; джаз-бенд (діксіленд) – виконував традиційну джазову музику; фольклорний гурт – це солісти-вокалісти й танцювальна група.

З квітня 1993 р., під керівництвом начальника оркестру В. Яковенка, музика оркестру лунала на фестивалі “Тріанта” в Голландії, на відкритті меморіального комплексу загиблим за незалежність України в Кракові. Крім того, український колектив став лауреатом премії польського фестивалю “Золота ліра”, отримав приз глядацьких симпатій у Швеції та титул почесного оркестру французького м. Тарасконі [3].

Став відомим і оркестр Почесної варті МОУ, сформований у 1992 р. на основі оркестру Київського загальновійськового училища. У складі колективу було 70 молодих музикантів. Під керівництвом І. Москаленка оркестр виконував завдання державного значення: офіційні зустрічі президентів зарубіжних країн, міністрів оборони, урядових делегацій, виконання усіх військових музичних церемоніалів [4].

Органи військового управління також звернули увагу на Ансамбль пісні і танцю (АПТ) Київського ВО, гастрольна діяльність якого дуже сприяла зміцненню дружби та порозумінню між народами, пропаганді української культури [5, арк. 238]. У 2005 р. АПТ гідно представляв українське національне мистецтво на урочистій церемонії відкриття міжнародного пісенного конкурсу “Євробачення-2005” і став переможцем Міжнародного фестивалю з нагоди 60-річчя закінчення Другої світової війни, що відбувся у Китайській Народній Республіці.

Важливим здобутком у розвитку народної творчості військових колективів став факт міжнародного та державного визнання високого професійного рівня художнього колективу “Екіпаж” Харківського військового університету Повітряних Сил. У 1999 р. колектив став лауреатом двох міжнародних фестивалів (міжнародного фольклорного фестивалю “Ялта-99” у межах фестивалю “Таврійські ігри” та міжнародного “Еко-фольк”-фестивалю у Харкові), успішно виступив на урядовому концерті, присвяченому 10-й річниці виведення радянських військ з Афганістану.

Колектив курсантів ансамблю “Екіпаж” Харківського університету виборов гран-прі на фестивалі “Віват Перемога!”, присвяченому 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні, що відбувся у Москві [6, с. 79, 80].

Активну концертну діяльність проводив АПТ Військово-Морських сил (ВМС) України, під керівництвом О. Горшкової. Творчий колектив ансамблю виступав за кордоном та проводив велику роботу щодо пропагування ВМС України.

У жовтні 2001 р. флотський колектив вперше взяв участь у Міжнародному музичному фестивалі в Іспанії, виступав з концертами у містах Києві, Ялті, Феодосії, Миколаєві, Мелітополі, перед членами офіційних закордонних військових делегацій, які перебували з візитами у ВМС України.

Важлива роль у відродженні військових ритуалів, культурно-естетичному вихованні особового складу відводилась оркестру ВМС України, яким керував В. Костяніков. Оркестр брав участь в урочистих і святкових заходах з нагоди державних та військово-професійних свят. Протягом 2001 р. оркестр взяв участь у Міжнародному фестивалі військових оркестрів у Нідерландах.

АПТ Західного оперативного командування брав участь у фестивалях за кордоном. Без його участі не обходиться жодне свято у Львові [7].

Восени 1993–1994 рр. АПТ був на фестивалі у Німеччині, у 2004 р. взяв участь у Міжнародному фольклорному фестивалі в Іспанії, де дав 29 концертів і об'їздив більше ніж 15 іспанських міст, пропагуючи українське мистецтво, зміцнюючи престиж України, демонструючи її таланти, її культуру.

Здійснений узагальнений аналіз діяльності військових музичних колективів ЗСУ свідчить, що з перших днів існування ЗСУ вони спрямували свою роботу на міжнародне представництво культури України та її ЗС.

Військово-музичні колективи ЗСУ об'їздили майже увесь світ, пропагуючи національне мистецтво, створюючи позитивний імідж нашої держави. США, Канада, Туніс, Франція, Німеччина, Іспанія, Данія – далеко не повний перелік країн, громадяни яких мали прекрасну нагоду долучитись до українського мистецтва [8, арк. 260].

Багато складних проблем постало перед військовим театральним мистецтвом. Незалежна Україна дістала у спадок значну частину зросійщених театрів, зокрема і Драматичний театр Прикарпатського військового округу. Здобуття Україною незалежності у 1991 р. Львівський драматичний театр зустрів піднесено.

27.05.2005 р. театр брав участь у VI Міжнародному театральному фестивалі етнічних театрів України, держав СНД та євро регіону “Етно - Діа - Сфера” у м. Мукачеве, де були представлені вистави “Чик і готово” та “Наполеон і корсиканка”. За підсумками голосування журі фестивалю, колектив театру нагороджений Дипломом та Медаллю лауреата фестивалю, а актрису театру Л. Савельєву за краще виконання жіночої ролі першого плану у виставі “Наполеон та корсиканка” за твором І. Губача нагороджено Дипломом лауреата фестивалю.

Міжнародне співробітництво музеїв та музейних утворень ЗСУ відбувалось у межах співпраці та зустрічей з військовими делегаціями, під час яких розповсюджувалась інформація про музей, його філії та періодичні видання.

Так, Центральний музей (ЦМ) організовував екскурсії по Києву для військових делегацій Республіки Польща та Республіки Білорусь з відвідуванням музеїв, архітектурних та військово-історичних пам'яток.

Впродовж 2002 р. ЦМ ЗСУ спільно з Польським інститутом у Києві та апаратом військового аташе Республіки Польща провели фотовиставку “Важке братерство”. ЦМ ЗСУ отримав з Музею Війська Польського пропозицію – проект угоди щодо співробітництва у галузі музейної справи між військовими музеями Війська Польського та ЗСУ.

У 2002 р. налагоджено також зв'язки і проведено обмін досвідом роботи з Ракетним музеєм в м. Пенемюнде (Німеччина) та Королівським музеєм армії та військової історії в м. Брюсселі (Бельгія) [9, с. 112].

Тільки за 2004 р. в музеї побували військові делегації іноземних країн: США, Англії, Росії, Норвегії, Сербії, Румунії, Польщі, Угорщини, Німеччини, Данії, Бельгії, країн Прибалтики, Швейцарії, Болгарії.

Вперше у межах міжнародного співробітництва ЦМ ЗСУ з 12 по 16 квітня 2004 р. приймав делегацію Королівства Бельгії на чолі з директором Королівського музею армії та військової історії Королівства Бельгії П. Лефевром.

Військові моряки у своїй діяльності використовували такі культурно-мистецькі заходи, як допомога культурно-історичному центру “Севастополь” у встановленні місць заховання іноземних громадян, що загинули під Севастополем, та встановленні місць загибелі іноземних суден [10, арк. 198].

Вагомий внесок у справу євроінтеграції вніс оркестр Академії сухопутних військ. У царині міжнародного співробітництва він підносив музичне мистецтво України, пропагував національні та військові традиції українського народу, що є одним із головних завдань ЗСУ у гуманітарній сфері.

Музики, які навчались на військово-диригентській кафедрі Академії сухопутних військ, неодноразово ставали лауреатами міжнародних фестивалів та конкурсів.

Сам колектив військово-диригентської кафедри у 1994, 1995, 1996 рр. ставав лауреатом фестивалю “Червона калина” в м. Києві, у 1997 р. – лауреатом “Джаз в погонах” в м. Дніпропетровську, у 1999, 2001 рр. – лауреатом “Сурма-1999” та “Сурма-2001” – в м. Рівне.

Духовий оркестр кафедри щорічно бере участь у міжнародних фестивалях в Польщі, Франції, Німеччині, а у червні 2007 р. на міжнародному фестивалі військових духових оркестрів “Краків-2007” оркестр організаторами фестивалю визнаний найкращим.

У плані міжнародного співробітництва кафедра налагодила тісні творчі зв'язки з музичним коледжем у м. Гданську (Польща), зі Школою підготовки музикантів та диригентів у м. Дюсельдорфі (Німеччина), з Університетом Кейп Джілардо (США) та Військовою консерваторією у Москві (Росія).

Висновок. Важливим в наближенні України до ЄС є військова культура, а основним її рушієм – молодь у погонах.

Аналіз культурно-мистецьких заходів, які були організовані та проведені в ЗСУ в період 1992–2011 рр., свідчить про їх спрямованість на реалізацію державою європейського вибору.

Роль культурно-мистецьких заходів полягає, по-перше, у здатності ставити і вирішувати провідні загальнолюдські проблеми, що зачіпають корінні потреби людського буття, які не обмежуються тільки локальними інтересами.

По-друге, у вираженні потреби суспільного прогресу, що збігається з об'єктивним напрямом історичного поступу.

По-третє, у включенні у міжнародний культурний процес, коли духовні цінності ефективно діють на міжнародній арені, а творчі сили беруть активну участь у культурному житті усього світу, у вирішенні так званих глобальних проблем людства – політичних, правових, екологічних.

По-четверте, в акумулюванні духовного і матеріального потенціалу.

На думку автора, і надалі доцільно створювати нові та розвивати існуючі творчі та культурно-мистецькі колективи з метою їх діяльності у напрямку євроінтеграції.

1. Могильний А.П. *Культура і особистість* / А.П. Могильний: монографія. – К.: Вища шк., 2002. – 303 с. 2. Книш В. *В ефірі – армійські і флотські журналісти* / В. Книш // *Народна армія*. – 2003. – 15 листопада. 3. Жицький П. *Найкращий посол нашої держави* / П. Жицький // *Військо України*. – 1995. – № 1 – 2. – С. 40 – 41. 4. Ніколіна М. *Військова музика з глибини історії* / М. Ніколіна // *Слава і Честь*. – 2003. – 4 лютого. 5. *Наказ Міністра оборони України № 142 від 12.08.1992 р. “Про заохочення особового складу ансамблю пісні і танцю Збройних сил України”* / ГДА МОУ. Фонд 3697 (Управління справами Міністерства оборони України (військова частина А 0132); з 03.12.1997 року – Адміністрація Міністерства оборони України). *Опис 19071. Спр.9. – Накази Міністра оборони України (копії) № 85 – № 168. – Т. 2.* 6. *Біла книга 2005: оборонна політика України*. – К.: “Заповіт”, 2006. – 134 с. 7. Туляков Д. *Блиск оркестрових сурм* / Д. Туляков // *Військо України*. – 1995. – № 7 – 8. – С. 47. 8. *Наказ Міністра оборони України від 14.03.1997 р. “Про додаткові заходи щодо забезпечення діяльності Ансамблю пісні і танцю ЗСУ у зв'язку із здійсненням турне до Канади та США”* / ГДА МОУ. Фонд 3697 (Управління справами Міністерства оборони

України (військова частина А 0132); з 03.12.1997 року – Адміністрація Міністерства оборони України). Опис 30982. Спр.24. – Накази Міністра оборони України (копії) № 53 – 11. 9. Військовий музей: наук.-метод. зб. – К. : “Віпол”, 2003. – 146 с. 10. Директива Міністра оборони України № Д-29 від 30.09.1992 р. “Про надання допомоги культурно-історичному центру “Севастополь” / ГДА МОУ. Фонд 3697 (Управління справами Міністерства оборони України (військова частина А 0132); з 03.12.1997 року – Адміністрація Міністерства оборони України). Опис 19071. Спр.11. – Директиви Міністерства оборони України та матеріали до них № 1 – 38.

УДК 94(100):32.001(470+571)“199”

В.М. Банах

Львівський музей історії релігії

“СВОЯ” УКРАЇНА ТА “ІНША” ГАЛИЧИНА У РОСІЙСЬКІЙ ГРОМАДСЬКІЙ ДУМЦІ 1990-х рр.

© Банах В.М., 2013

Здійснено спробу окреслити уявлення про незалежну Україну в світоглядних конструкціях відомих російських інтелектуалів, які представляли магістральні напрями пострадянської російської громадської думки.

An attempt to outline the idea of independent Ukraine in ideological works of Russian intellectuals, who represented the main directions of post-Soviet Russian public opinion, has been made in the article.

“Ахіллесовою п’ятою” російської національно-державної ідентичності після розвалу Радянської імперії, стала поява на політичній мапі світу незалежної України. Століттями російському суспільству його імперська еліта нав’язувала думки про українців як органічну складову чи то єдиної “великої російської нації”, чи то “молодшого” брата, мрії й прагнення якого “воз’єднатися” із власним “старшим” братом здійснилися у 1654 р. Саме тому державне усамостійнення України у 1991 р. означало для росіян необхідність докорінного і дуже болючого перегляду власних уявлень не тільки про Україну, а й про свою державу. Йшлося не лише про потребу визнати чужою територію, яку віками вважали своєю, а й про необхідність відмовитися від звичного одноосібного володіння великим масивом історії й культури, що одразу ж ставило під сумнів улюблені національні міфи [3, с. 63]. Звичні для росіян уявлення про власну націю та національну територію перетворювалися у доволі болючий виклик для російського національного самоусвідомлення [6, с. 130]. Відтак перспектива подальших взаємовідносин двох найбільших країн-сусідок пострадянського простору залежала великою мірою від подолання суспільно-політичною елітою Росії упередженого ставлення до розвитку української державності й спроби побачити в Україні рівноправного партнера із власною самобутньою історією, традиціями й перспективами цивілізаційного розвитку, які можуть проходити поза інтеграційними проектами Росії.

Громадська думка пострадянської Росії розвивалася у руслі відродження й пристосування до нових суспільно-політичних реалій, традиційних для країни інтелектуальних течій слов’янофільства, євразійства та західництва. Аналіз роздумів знакових представників названих напрямків (О. Солженіцин, О. Панарін, Н. Нарочницька та ін.), викладені в їхніх творах, дав змогу виконати головну мету розвідки – виокремити концептуальні засади сприйняття України російською громадською думкою 1990-х рр.

Апологетом нового прочитання ідей східнослов’янської єдності став відомий російський письменник та лауреат Нобелівської премії О. Солженіцин. Відкидаючи традиційні панславистські проекти об’єднання під опікою Росії західних і південних слов’ян, письменник закликав зберегти